

Hardsyssel Historiske Samfund udsender med jævne mellemrum et elektronisk nyhedsbrev til vores medlemmer med stort og småt om arrangementer, hvad bestyrelsen har gang i, og hvad du som medlem kan forvente og glæde dig til.

Årsmøde i Hardsyssel Historisk Samfund

Den gode fortælling er det bærende

- Den gode fortælling er det bærende i det, vi arbejder for og med!

Det understregede formanden for Hardsyssel Historisk Samfund, Gudrun Gormsen, i sin beretning på generalforsamlingen, der blev holdt som en del af foreningens årsmøde den 9. marts i Vedersø Kulturcenter. Der var 70 deltagere i årsmødet, hvor generalforsamlingen havde viceborgmester i Ringkøbing-Skjern Kommune, Søren Elbæk, som dirigent.

De gode fortællinger og de gode historier har der været rigtig mange af i 2023 i Hardsyssel Historisk Samfund. Både i foreningens arrangementer og i foreningens to store årlige udgivelser – Hardsysseles Årbog og gratisavisen Hardsyssel Tidende.

- Vi glæder os over, at vi i 2023 havde meget stor tilslutning til vores tre årlige arrangementer – årsmødet i marts, sommermødet i juni og Historiens Dag den sidste lørdag i oktober. Der var mellem 60 og 130 deltagere til de tre arrangementer. Vi tager den store opbakning generelt som et udtryk for, at vores medlemmer og andet godfolk er rimeligt tilfredse med de emner, vi præsenterer og de steder, vi vælger som rammer for arrangementer, sagde Gudrun Gormsen i beretningen.

De gode fortællere

* **Årsmødet i marts 2023** blev holdt på Agroskolen i Hammerum med tidligere professor Johannes Nørregaard Frandsen som den gode fortæller om emnet "Da landbolivet blev en by i provinsen. Kulturen på landet 1950-2023". Der var 60 deltagere.

* **Sommermødet i juni 2023** blev holdt på herregården Lønborggaard ved Tarm med tidligere direktør på Ringkøbing-Skjern Museum, Kim Clausen, som den gode fortæller om emnet "De lange linjer i historien om Skjern Å og den sydlige del af Ringkøbing Fjord". Der var 80 deltagere i mødet.

* **Historiens Dag i oktober 2023** blev holdt på Skærum Mølle ved Vemb med tidligere museumsinspektør på Holstebro Museum, Esben Graugaard, som den gode fortæller om Villemoes-slægten. Der var 130 deltagere i mødet – det hidtil højeste deltagertal i foreningen inden for de seneste mange år.

Aase og Steen Løvbjerg, Ringkøbing, var to af de 70 deltagere i årsmødet. Steen er den ene af de to revisorer i Hardsyssel Historisk Samfund.

Faldende medlemstal

Trods den store tilslutning til arrangementerne kunne Gudrun Gormsen i sin beretning konstatere, at der igen i 2023 har været et fald i foreningens medlemstal. Ved udgangen af 2023 var der 527 medlemmer. Det er et fald på 30 i forhold til året før.

- Samme tendens gør sig gældende i de fleste øvrige foreninger af vores art rundt i landet. På vores bestyrelsesmøder drøfter vi hver gang, hvad

vi kan gøre for at få flere medlemmer. Tak, hvis I vil hjælpe os med at få flere medlemmer ved at udbrede kendskabet til vores forening og arrangementer i jeres respektive omgangskredse, lød opfordringen fra Gudrun Gormsen til deltagerne i årsmødet.

Tak til Erhard og velkommen til Carsten

Erhard Leach har nu takket af med det grafiske arbejde – og fik en stor tak fra foreningens formand, Gudrun Gormsen, for den store indsats for foreningen.

I beretningen rettede Gudrun Gormsen en stor tak til Erhard Leach, Ringkøbing, der gennem en lang årække har sørget for grafisk opsætning af gratisavisen Hardsyssel Tidende og foreningens nyhedsbreve.

Erhard Leach har ønsket at stoppe med opgaven. I stedet har bestyrelsen lavet en aftale med Carsten Meller, der driver et trykkeri i Hee, om opsætningen af de to publikationer fra foreningen.

Formanden indledte generalforsamlingen med at udtale mindeord om Børge Sørensen, Ringkøbing, der døde i slutningen af 2023. Børge Sørensen var gennem 12 år den ene af foreningens to revisorer.

Regnskab og kontingent

Kasserer Frode Riber fremlagde på generalforsamlingen foreningens regnskab for 2023. Det viste bl.a. et overskud på godt 19.000 kr.

Bestyrelsen foreslog, at kontingentet med virkning fra 2025 forhøjes fra hidtil 195 kr. til 225 kr. årligt. Det blev enstemmigt vedtaget af forsamlingen.

Til generalforsamlingen havde bestyrelsen et forslag til ændring af vedtægterne.

I de hidtidige vedtægter stod der, at "Historisk Samfund har hjemsted på Vinderup Egnshistoriske Arkiv, Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup".

Da foreningens arkiv i løbet af 2024 flyttes til Skærum Mølle ved Vemb, blev vedtægterne ændret til, at "Historisk Samfund har hjemsted på Skærum Mølle, Skærum Møllevej 4, 7570 Vemb".

Valg og konstituering

To af de fem medlemmer i foreningens bestyrelse var på valg til bestyrelsen. Det var Bodil Grove Christensen, Aulum, og Hans Herping, Ringkøbing. De blev begge genvalgt.

Som suppleanter genvalgtes Kurt Guldbæk, Vinderup, og Jon Høgh, Ulfborg.

Som ny revisor i stedet for afdøde Børge Sørensen, Ringkøbing, valgtes Jens Olufsen, Ringkøbing. Som den anden af foreningens to revisorer genvalgtes Steen Løvbjerg, Ringkøbing.

Efter generalforsamlingen har bestyrelsen konstitueret sig således:

Formand: Gudrun Gormsen, Holstebro.

Næstformand: Ove Nørholm, Ikast.

Kasserer: Frode Riber, Krunderup.

Sekretær: Bodil Grove Christensen, Aulum,

PR-ansvarlig: Hans Herping, Ringkøbing.

Sæt X i kalenderen

De næste arrangementer i Hardsyssel Historisk Samfund

De to næste arrangementer i 2024 i Hardsyssel Historisk Samfund:

* Sommermødet 2024

Sommermødet holdes i Thyborøn lørdag den **15. juni**. Her vil manden bag bl.a. Sea War Museum i Thyborøn, Gert Normann, fortælle om og vise rundt i sit nye Maritimhistoriske Museumscenter, der er ved at blive indrettet i det tidligere Kystcenter i byen. Det nærmere program vil blive meldt ud i vores næste nyhedsbrev.

* Historiens Dag 2024

Historiens Dag holdes lørdag den **26. oktober** på Skærum Mølle ved Vemb, hvor bl.a. årets udgave af Hardsyssel Årbog præsenteres. Endnu er programmet, der også indeholder et spændende foredrag, ikke helt på plads, men det vil blive meldt ud i vores næste nyhedsbrev.

Kaj Munk og Nis Petersen

Èt havde de to fætre tilfælles: De ville skrive

Sangene "Forår ved Mariager Fjord" og "Den blå anemone" har to ting tilfælles. For det første er de begge forårssange. For det andet er de i "familie" med hinanden – på den måde, at den første er skrevet af Nis Petersen og den anden af Kaj Munk. De to var fætre.

Begge sange blev sunget ved årsmødet i Hardsysel Historisk Samfund den 9. marts i Vedersø Kulturcenter, og det var der en særlig grund til. Det var nemlig Nis Petersen og Kaj Munk, det handlede om i det foredrag, som den kendte lokalhistoriker Jon Høgh, Ulfborg, holdt i forbindelse med årsmødet.

Jon Høgh efter foredraget om digterfætrene Kaj Munk og Nis Petersen.

I foredraget forestillede Jon Høgh sig, at han sad mellem de to store digtere, Nis Petersen (1897-1943) og Kaj Munk (1898-1944). Han fortalte deres livsforløb i parallelle forløb, begyndende med deres barndom, hvor de begge blev forældreløse som små, men blev taget sig godt af af gode mennesker i den nære familie.

Efter endt skolegang slog de ind på vidt forskellige veje, efter at de i 1914 havde bestået realeksamnen.

Nis gik i lære som farmaceut i Nakskov, og Kaj blev gymnasieelev i Nykøbing Falster med hen-

Nis Petersen

blik på at læse teologi. I 1917 blev han student, og samme år afbrød Nis sin uddannelse og rejste til Holbæk, hvor han blev journalist på den lokale Holbæk Amts Avis. Men et opstået alkoholmisbrug medførte, at han blev fyret, hvorefter han i store træk levede et udsvævende liv som digter og vagabond.

Spydspidser i dansk litteratur

Kaj Munk

I 1924 gik Nis Petersen som vagabond på valsen i Sverige, mens Kaj Munk som nyudnævnt sognepræst gik på husbesøg i Vedersø.

De to digterfætre var i livsførelse meget forskellige, men ét havde de tilfælles: De ville skrive.

Det havde de gjort, siden de var helt unge mennesker. Men det kulminerede, da de begge i 1931 fik deres gennembrud som spydspidserne i mellemkrigstidens danske litteratur, Nis Petersen med romanen "Sadelmagernes Gade" – en historisk fortælling fra antikkens Rom under kejser Marcus Aurelius (år 161-180) og Kaj Munk med dramaet "Cant" – et skuespil om Anne Boleyn og kong Henry VIII, der regerede England i årene 1509-47.

Foredragsholderen Jon Høgh er bestyrelsesmedlem i Vennekredsen for Kaj Munks Præstegård og bestyrelsesmedlem i Kaj Munk Selskabet. Her varetager han hvervet som redaktør af tidsskriftet Munkiana.

Hardsyssel Tidende med bl.a. Klinkbyggede træbåde er vestjysk verdensarv

Det blev slået stort op, da de fem ringborge fra middelalderen i september 2023 blev optaget på UNESCOs Verdensarvsliste. Men ikke mange ved, at de nordiske klinkbyggede både blev verdensarv i 2021 og er de eneste vestjyske repræsentanter på den fornemme liste.

Den egnstypiske Klegod-jolle kan stadig ses i Ringkøbing, fordi der i 1990-erne af medlemmer i Ringkøbing Smakkelaug blev bygget 16 både.

De klinkbyggede både og deres tilhørsforhold til Ringkøbing kan man bl.a. læse om i det seneste nummer (nr. 12) af gratisavisen Hardsyssel Tidende, der udgives af Hardsyssel Historisk Samfund. Avisen er på otte sider og udgives i 2.000 eksemplarer. Den kan afhentes på bl.a. biblioteker og andre offentlige steder, hvor der kommer mange mennesker. Avisen kan også læses på Hardsyssel Historisk Samfunds hjemmeside:

www.hardysssel.org

Den ligger i øvrigt også fremme ved Historisk Samfunds arrangementer

Ud over artiklen om klinkbyggede træbåde, der er vestjysk verdensarv, kan du i Hardsyssel Tidende nr. 12 bl.a. læse artikler med følgende overskrifter:

- * Da Stadome kom til Ikast.
- * Julestormen 1902.
- * Den døde mand i skellet.
- * Da Nordjylland blev en ø.
- * Lærer Jensens Hede.
- * Fartkongen fra Herning, der vandt motorløb på Fanø.
- * Hostrups "Soldaterløjer" i Vedersø Forsamlingshus.
- * Lad turen gå til – Sir Lyngbjerg.
- * Boganmeldelse – Fremtiden må vi stole på.
- * Leder – Sandt eller usandt.

Artiklerne i dette nummer af Hardsyssel Tidende er skrevet af Annette Holm, Ove Nørholm, Jens Erik Villadsen, Esben Graugaard, Jon Høgh og Bent E. Hansen.

HARDSYSSEL TIDENDE

TA EN AVIS - DEN ER

Gratis

NR. 12 - BLADET UDGIVES AF HISTORISK SAMFUND AF 1906

Klinkbyggede træbåde er vestjysk verdensarv

af Annette Holm

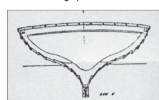
Det blev slået stort op, da de fem ringborge fra middelalderen i september 2023 blev optaget på UNESCOs Verdensarvsliste. Men ikke mange ved, at de nordiske klinkbyggede både blev verdensarv i 2021 og er de eneste vestjyske repræsentanter på den fornemme liste.

Den egnstypiske Klegod-jolle kan stadig ses i Ringkøbing, fordi der i 1990-erne af medlemmer i Ringkøbing Smakkelaug blev bygget 16 både.

Ringkøbing Ungdomsskole havde sammen med Ringkøbing Museum et projekt, hvor unge i 1983-86 rekonstruerede en af de åbne klinkbyggede havbåde, som indtil for 150 år siden blev brugt til fiskeri på vestsjøsøen.

Sådan er klinkbygning

Klinkbygning vil sige, at man begynder med at strække en krog og rejser stævne på den i begge ender. Heri fastsættes planker, som kaldes bord. De er bådens ydre skal. Derefter kommer den hværbords afstivning i form af knurre, træstykker kaldet bundstokke og spanter.

På Olav Martinssens tegning af Klegod-jollen ses teknikkene i klinkbygning.

I Danmarks oldtid byggede man både ved at udhule træstammer. For at gøre dem højere blev der sat en planke på hver side af båden, og det var begyndelsen til klinkbygning. Allerede i sen jernalder og vikingetid var den klinkbyggede låd fuldt udviklet, og læser vikingerne forstod at bygge store skibe.

Byggeriet af havbåden begyndte i sommeren 1984 i Ringkøbing Museums have, og mange mennesker kiggede forbi. Det klædede i fingrene

på en del måned for at være med, men nej, det var kun for elever i ungdomsskolen.

Projektets leder, bådebygger Olav Martinssens, holdt møde med AOF, som var positiv for tanken om, at fædre og sønner sammen kunne bygge en mindre egnstypisk jolle i et forløb, som AOF og Ungdomsskolen Ringkøbing skulle stå for.

Kim Clausen, der var leder af Skjern-Egvad Museum, havde nemlig læst om projektet med havbåden, og han kontaktede Olav Martinssens.

Kim Clausen havde en plan om, at der i Bork skulle sættes fokus på folkedans, og jeg fik arbejde ved museet. Det første, jeg gjorde, var at køre rundt til de lokale havne. Der hørte jeg om dem, der havde leveret en masse af de bådsbygger, og jeg valgte en at bygge efter, siger Olav Martinssens.

Det var Jens Jørgen Hansens klinkbyggede Klegod-jolle, der havde et lavt skrog, som var fyldigt over vandlinjen, men skarpt under vandlinjen. Båden kunne sejle på de mange lavvandede områder af fjorden, men var samtidig bærekyndig for at kunne transportere fiskegrej og fangst. Derfor havde de fleste en dam til levende fisk. Fjordjollen var også uundværlig til fragt og persontransport.

Kun voksne mænd

Kun voksne mænd mellede sig til jollebygningen, så det blev i AOF-regi, og det første hold begyndte under ledelse af Olav Martinssens at bygge fem smækker i 1988. Byggeriet varede tre vintre, og pinselørdag 1991 blev jollerne sat i havnen.

Det var vi nogle stykker, der opdagede, og vi sagde, at det skulle vi have været med til, så i efteråret indkaldte Olav Martinssens til møde, og vi var 17, der mødte op. fortæller formanden for Ringkøbing Smakkelaug Jørn Jensen.

De næste syv joller var klar til sætning pinselørdag 1994, men endnu flere havde lyst til at bygge en jolle, så et tredje byggehold begyndte på fire smækker, som blev sæsat pinselørdag 1996.

Det er et flot syn, når smækkerne sejler på Ringkøbing Fjord.

Sejlsæsonen begynder i maj, og hver torsdag sejler smækkerne ud på fjorden først på aftenen. Når de vender tilbage, er der hygge omkring grillen ved laugets hus på Fiskerstræde 28. Det slutter han i september, og inden den 1. november bliver bådene taget op og kørt i vinterhi.

og så må man ikke være blind for, at Ringkøbing er så lille et område, at man ikke kan råde over en stor båd, man kan overnatte i og tage på familietur med," siger Jørn Jensen.

Men smækkerne holder stadig til i Ringkøbing Fjord, som de har gjort i århundreder. Det er Olav Martinssens som primus motor i arbejdet med at bevare egnstypiske træbåde meget stolt af.

Heldigvis har nogle af de ældste smækkerjoller i den seneste tid skiftet ejere, så de igen bliver sejlet med entusiasme. De klinkbyggede træbåde er en del af vores kulturarv, og det er spændende, at vi har kunnet bevare dem, for det er både, der kun findes her i Ringkøbing Fjord, og det er helt unikt," siger Olav Martinssens.

HARDSYSSEL TIDENDE - 1

